

Η πρόσφατη
επανέκδοση των
βιβλίων της, οκτώ
δεκαετίες μετά
τον θάνατό της,
υπενθυμίζει την
ευρεία αιγάληση τους,
το πιθικοπλαστικό
τους υπόβαθρο, τη
θεμελίωσή τους στην
Ιστορία και την
επικαιρότητά τους

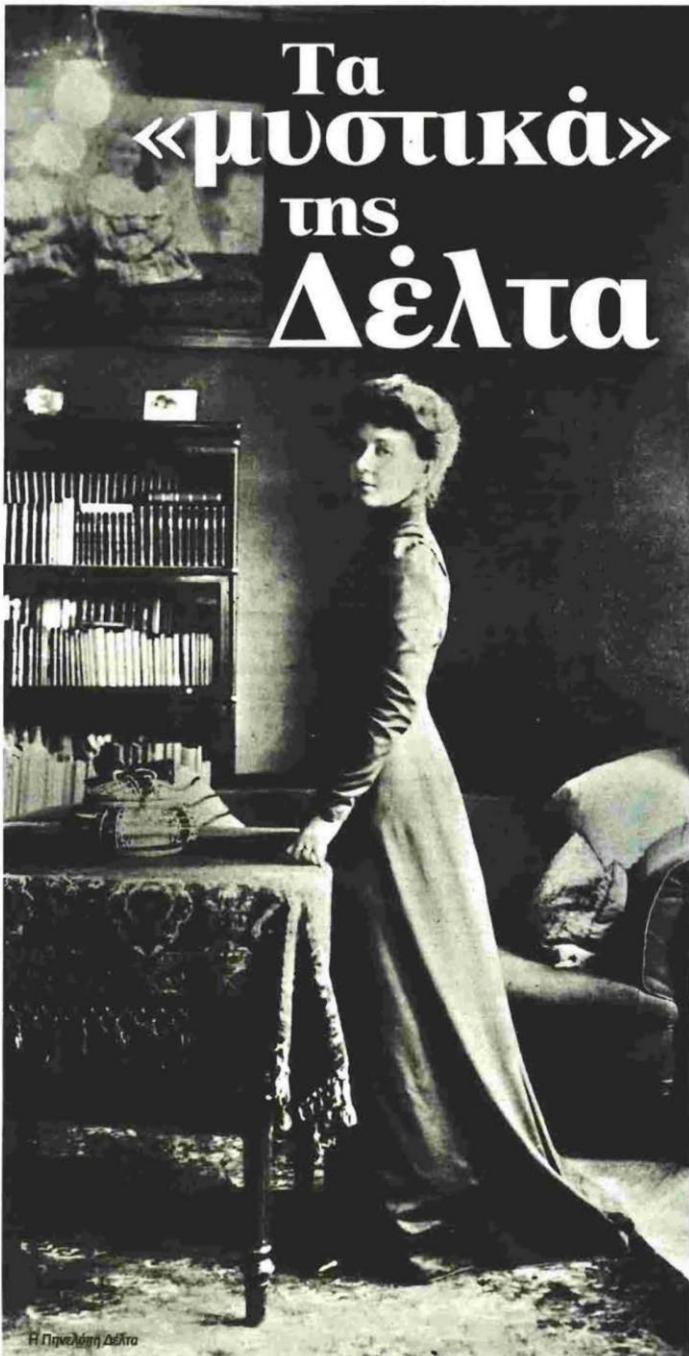
TOY
ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΣΤΩΝΗΣ

Eκατόν είκοσι χρόνια έχουν
περάσει από την έκδοση
του πρώτου μυθιστορή-
ματος της Πνευλόπης
Δέλτα, της δημοφιλέστερης και
σήμερα συγγραφέως παιδικής λο-
γοτεχνίας. Όπως ή άλλος το είδος
με αυτήν έκανά, παίρνει χαρακτή-
ρα και αναπτύσσεται. Στις μέρες
μας, με την κατά ριάς παραγωγή
μυθιστορημάτων παγκοσμίως, ακό-
μα και οι πιο επιτυχημένοι πεζοιγρά-
φοι διεθνάς δεν ελίξουν ποτε το
έργο τους όταν θα επιχωσεις έπειτα από
δύο γενιές αναγνωστών.

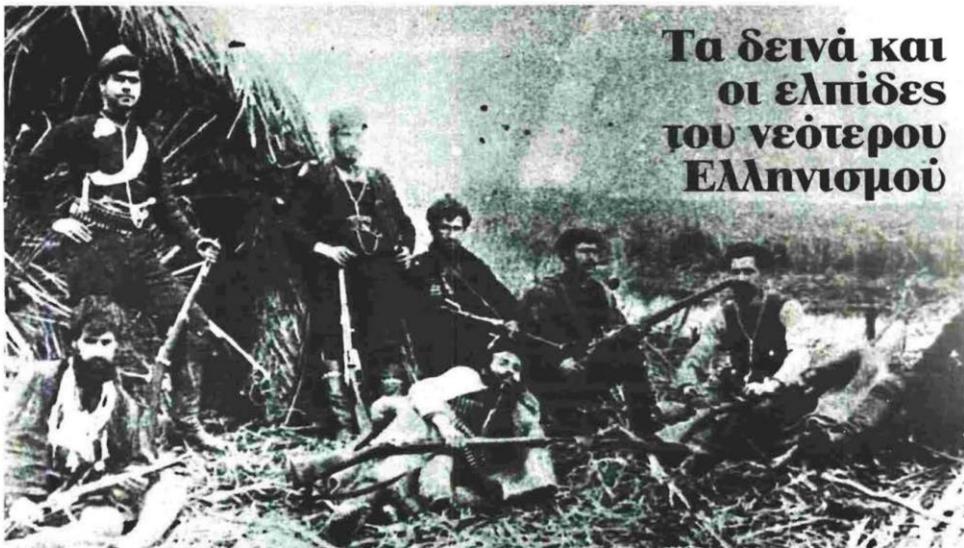
Έχουν περάσει 78 χρόνια από
τον τραγικό θάνατο της Πνευλόπης
Δέλτα και τα βιβλία της ξακολου-
θούν να γνωρίζουν απαντές έκ-
δοσεις. Ως τη λίστη του copyright
εκδιδονταν από το Βιβλιοπωλείον
της Εστίας. Αμέσως μετά πλήθος
εκδότες (από τους γνωστότερους
και εμπορικότερους) πλημμύριαν
την αγορά με νέες εκδόσεις των
μυθιστορημάτων της. (Για να μην
αναφερθούμε στα κλεψυτικά.)
Που σημαίνει πολύ απλά πως το
αναγνωστικό κοινό εκείνης της
εξαιρετικής και παθασιμένης γυ-
ναικάς παραμένει τεράστιο. Το έρ-
γο της εν μέσω της οικονομικής
και της ηλικιας κρίσης που ζούμε
τα τελευταία χρόνια είναι σήμερα
περισσότερο επίκαιρο από ποτέ.

Είναι παραπλανητική η άποψη
πως το ενδιαφέρον για την πεζο-
γραφία της Δέλτα οφείλεται στη
θεματογραφία της και ειδικότερα
στο μυθιστόρημά της *Στα μυστικά*
του βάλτου (1937) που είναι εμπνευ-
σμένο από τον Μακεδονικό Αγώνα.
Και μπορεί το βιβλίο να έγινε κόμικ
πρόσφατα με μεγάλη επιτυχία, το
εντυπωσιακότερο graphic novel
που έχουμε στα ελληνικά, αλλά το
βιβλίο αυτό είναι λιγότερο «προφη-
τικό», νομίζω, από το κατά πολὺ
προγενέστερο *Παραμύθι χωρίς*
όνομα (1910) που ενέπνευσε τον λά-
καβό Καμπανέλλη να το μεταφέρει

Συνέχεια στη σελίδα 2

Η Πνευλόπη Δέλτα

Συνέκεια από την πρώτη σελίδα

Ο Καπετάν Τσαράς (Κωνσταντίνος Νταγκ - Τσαράς, 1879-1962) με το σώμα των μακεδονισμάτων του στο όρος Παγγόνι το 1907

στο θέατρο το 1959 με πολύ μεγάλη επιτυχία.

Οριζόμενα εξωκεμενικά κρήτηρα (όπως η μόδα ή η βεντογραφία) μπορεί να πάσχουν σημαντικό ρόλο για ένα δάστημα, αλλά ένα βρύσιο μετωπολαιός διαρκεί μέσα στον χρόνο ακριβώς γιατί τα πετρέβαιναν. Και όλα τα βιβλία παιδικής λογοτεχνίας που έγραψε η Δέλτα το επιβεβαίων.

Λογοτεχνία για παιδιά λοιμών, από μια συγγραφέα που ήθελε απιθανότητα στην παιδική - ή καλύτερα νεανική - φήμη να τους μεταβιβάσει τις γνώσεις που είναι απαραίτητες για να διαμορφώσουν χαρακτήρα. Η πρόβλεψη της επομένων ενας πέτακοποταπή, όπως προκάτεται άλλωστε και από την αλληλογραφία της.

Όμως Δέλτα είναι προσεκτική συγγραφέα. Και ο καπιτογράφος που της προσδιότινον οριζόμενο για εθνικόμιδο (επεδρι εβδομακεύτων των Μακεδονικού Αγώνα) συνιστώντων απιλούστατα προθύστατο ψώνιο, δεν υπορείς να κρίνεις το περελάνι με τα δεδουλεύματα του παρόντος και στη λογοτεχνία έθετερα εκείνο που έχει ομηρεία είναι το πόση ή ίδια σάντως με πάθος, το παρόν ανόργετα προσποτικό στο μέλλον. Επομένως εκείνο που μετρεῖς είναι αν τη συγγραφέα «πάνε» το νότιον της εποχής και αυτή σε μεγάλο βαθμό λεπτούριγια ανεξέργατα από το ποιός οιμηδεί περιούσιό της ληφθεί από τους ήρωες της, όταν φυσικά ο ήρωες δεν παροκλίνουν μανοδιότατοι, είναι επομένως αντιπροσωπευτικό. Η Δέλτα είναι η πρώτη συγγραφέας που στον 20ό αιώνα έβαλε με αποράλλη τέλχη την ιστορία στη λογοτεχνία - για να ακολουθήσουν χρόνια αργότερα τη Γενιά του '30.

«Σκοτεινόν» παραράθι, γοθική αφήνημα

Στα Μυστικά του βάλτου διήλα στους μακεδονιμάχους καπετάν Αγρά και

Ο Σπύρος Σπυρουρίδης (1864-1930), αξιωματικός της χωροφυλακής, με τη στολή του μακεδονισμάτου κατά την άφιξή του στην Πίτρα την διοίκη του 1905

Τα δεινά και οι ελπίδες του νεότερου Ελληνισμού

καπετάν Νικηφόρο έχουνται και επινοημένοις χαρακτήρες, παιδιά καιρούς, όπως ο Αποστόλης, αλλά και ο Παύλον, το γονεικού και ευαίσθητο Βουλγαράκι. Εποιητικά, η Ιστορία ή Δέλτα μελέτησε επιποτάμεως το ιστορικό υπόκομψανά τον ιστορικό πολέμο, υπότευχοι, πειθή και διαπισταγμόν.

Αν δηλα στους εντόλους έχουμε και παιδιά, αιτώ σφρέλεται στην πεποίθηση της Δέλτα ότι στο τέλος (και στην προσποτική του εγγύς μέλλοντος) απάθα βασίζεται στη δύναμη των κύρων προτυπωνάτων στην προμητική γοή, γιατί έρχονται τα μέλλον. Γ' από τη μολετόρημά της είναι απέραιος, για τη διατήρηση του βάλτου γράφεται στον πόλεμο του Μακεδονικού Αγώνα είχε κρεβέτη, το Παραμύθι χωρίς άνομα είναι μια εκπληκτική αληγορία για τα δενά και τις ελπίδες του νεότερου Ελληνισμού, δενά που προμητώνται στους αναλογικούς εξακολουθούν να μας βασανίζουν. Το βρύσιο γράφεται το 1910 και διαβάζοντας το κανές για την παραμύθια αναρρέπεται. Επι της ουσίας έχει χρόνο αλλαγής πίστης; Πρόκειται για παραμύθι στη δυτικο πρότυπα αλλά και αληγορία είναι προκαρέστατη: Η συγγραφέας μάς μεταφέρει στη βασίλειο των Μορολάτρων (που είναι και η Ελάσσα της εποχής). Οι πολιτικοί έχουν ξεπουληθεί και ο βασιλιάς Λαπτόπατος είναι αμυλός και ανίκανος να χρειάστεται στη προβλήματα της χώρας. Γ' από και στην Βερβίσια από την αρχή απλήντηρα από αυτά που απένεις στην ελληνική γραμματεία. Με μοτίφιο, με καταγοτούρη δρόμη, με συνέχειες αναπροπέτες. Η πρωτοτοίχια του επομένων δεν οφείλεται στα περιήρθρα της συγγραφέας. Και την αρχική σύλληψη είναι η ιστορική πραγματικότητα: ο Μακεδονικός Αγώνας.

Στην αρχή του 21ου αιώνα δινόταν η αδιοσύνη μάχη για το ποιό θα πάρει τη Μακεδονία. Η Ελλάδα δεν είχε συνέλθει από τις συνέπειες του καταπροτοϊκού ελληνοτούρκικου πολέμου του 1897. Ήταν ένα αδύνατο, πανεμένο κράτιδο που δεν μπορούσε να στρέψει τον αγώνα στη Μακεδονία εναντίων της Βουλγαρίας. Ο αγώνας διάτην μαριούροντος και σκλήρος, αλλά στο τέλος θα στεφάνων με επιτυχία. Οι μακεδονιμάχοι δεν υπήρχαν άγιοι, αλλά δεν έχουν πιναγρόπτη των

καπετανατζίδων. Πολλοί μάλιστα δεν μιλούσαν καν ελληνικά, είχαν άμως ελληνική εθνική συνέδιπτο - και αυτό τα δεδουλεύει της εποχής έπαιξε τεράποντο ρόλο.

Καθαρίζοντας την κόπτρη του Αυγεία

Αν τα Μυστικά του βάλτου γράφεται στον πόλεμο του Μακεδονικού Αγώνα είχε κρεβέτη, το Παραμύθι χωρίς άνομα είναι μια εκπληκτική αληγορία για τα δενά και τις ελπίδες του νεότερου Ελληνισμού, δενά που προμητώνται στους αναλογικούς εξακολουθούν να μας βασανίζουν. Το βρύσιο γράφεται το 1910 και διαβάζοντας το κανές για την παραμύθια αναρρέπεται. Επι της ουσίας έχει χρόνο αλλαγής πίστης; Πρόκειται για παραμύθι στη δυτικο πρότυπα αλλά και αληγορία είναι προκαρέστατη: Η συγγραφέας μάς μεταφέρει στη βασίλειο των Μορολάτρων (που είναι και η Ελάσσα της εποχής). Οι πολιτικοί έχουν ξεπουληθεί και ο βασιλιάς Λαπτόπατος είναι αμυλός και ανίκανος να χρειάστεται στη προβλήματα της χώρας. Γ' από και στην Βερβίσια από την αρχή απλήντηρα από αυτά που απένεις στην ελληνική γραμματεία. Με μοτίφιο, με καταγοτούρη δρόμη, με συνέχειες αναπροπέτες. Η πρωτοτοίχια του επομένων δεν οφείλεται στα περιήρθρα της συγγραφέας. Και την αρχική σύλληψη είναι η ιστορική πραγματικότητα: ο Μακεδονικός Αγώνας.

Στην αρχή του 21ου αιώνα δινόταν η αδιοσύνη μάχη για το ποιό θα πάρει τη Μακεδονία. Η Ελλάδα δεν είχε συνέλθει από τις συνέπειες του καταπροτοϊκού ελληνοτούρκικου πολέμου του 1897. Ήταν ένα αδύνατο, πανεμένο κράτιδο που δεν μπορούσε να στρέψει τον αγώνα στη Μακεδονία εναντίων της Βουλγαρίας. Ο αγώνας διάτην μαριούροντος και σκλήρος, αλλά στο τέλος θα στεφάνων με επιτυχία. Οι μακεδονιμάχοι δεν υπήρχαν άγιοι, αλλά δεν έχουν πιναγρόπτη των

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Τον καρά του Βουλγαροκτόνου
Εκδόσεις Ψυχογός, 2018, σελ. 514,
τιμή 12,20 ευρώ

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Παραμύθι χωρίς άνομα
Εκδόσεις Ψυχογός, 2018, σελ. 266,
τιμή 8,80 ευρώ

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Τρελαντώνης
Εκδόσεις Ψυχογός, 2017, σελ. 296,
τιμή 8,80 ευρώ

Εντυπωσιακό μιθιστόριμα είναι και ο Μάγκας (έργο του 1935), όπου Μάγκας είναι το Όνομα ενός σκλαύ, ο απόποιος έχει ανθρωπόμορφη γνωριμία και λεπτούριγια ως αριθμητής. Το να δινει κανές ανθρωπόμορφη γνωριμία και λεπτούριγια στον αριθμητής γίνεται στην ιστορία της λογοτεχνίας για πάντα.

– δεν είναι σπάνιο στην παγκόσμια λογοτεχνία. Στη νεοελληνική ωστόσο συμτούσε τότε πρωτοτυπία, αφού ο Μάγκας της Δέλτα αφηγείται περιστατικά της Επανάστασης του 1821, του καπαστροκιού ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897 και του Μακεδονικού Αγώνα, ενώ «συνομιλεί» με τα άλλα ζώα στην Αλεξανδρεία, οπου υπήρχε ανθηρή ελληνική παροικία.

Παιδικό μυθιστόρημα σκληρού ρεαλισμού

Πλήθος εμπειρίες από εκείνη την εποχή περιέχονται και σε ένα άλλο γοντευτικό βιβλίο της Γιννελόπης Δέλτα, το πιο «παιδικό», κατά μια ένονα των *Τρελαντών*. Άλλα το πλέον φιλόδοξο έργο της, πολυσελύδο για τότε και συνθετικό, όπου κινεί πλήθος χαρακτήρων με απαράμιλλη μαστοριά, είναι το ιστορικό μυθιστόρημα *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου*, που εκδόθηκε το 1911, προάγγελος του οποίου υπήρξε το πρώτο της μυθιστόρημα *Για την Πατρίδα*. Άλλα πόσο «παιδικά» μπορεί να είναι ένα βιβλίο που διαποτίζεται από τον σκληρό ρεαλισμό, ο οποίος εδώ είναι πανταχού παρόν; Και μπορεί να δικαιωθεί ο συμπειρόφρα του Βουλγαροκτόνου που τύφλωσε 15.000 βουλγάρους αιγμαλώτους στρατιώτες αιφνίνοντας ανά 100 έναν μονόφθαλμο για να τους οδηγήσει πάνω στην πατρίδα τους. Τα παραπάνω ερωτήματα είναι κι αυτά προβλύστερα. Ενα ιστορικό μυθιστόρημα σύντος ή άλλως δεν μπορεί να γράφεται ερήμην της Ιστορίας. Και τα παιδιά, σε αυτό το βιβλίο ιδιάτερα, η Δέλτα δεν τα παρουσιάζει όσο «αιδώνα» θα φανταζόταν κανείς. Τα τραγουδικά παιδικά τους βιώματα παιζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της εντύπως χαράς τους.

Βενιζέλος και Ιων Δραγούμης

Η Γιννελόπη Δέλτα έζησε σε μια περίοδο ανασυγκρότησης και εθνικής έξαρσης. Στην πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα της Ελλάδα θα άφτινε πώο της την ήττα του 1897, θα νικούσε στον Μακεδονικό Αγώνα και αργότερα θα πραγματοποιούσε δύο νικηφόρους βαλκανικούς πολέμους διπλασάζοντας την έκτασή της. Τέκνο μεγαλοαστών, τέκνον που διαμορφώθηκε μέσω της περιβάλλοντης ανθηρής ελληνικής διασποράς, πίστευε στην αξία του ελληνικού κόσμου και στη γενιά που θα διαδεχόταν το φραγμένο σύστημα εξουσίας της εποχής της. Τη γενιά αυτή την έβλεπε στο πρόσωπο των παιδιών που μεγαλώνοντας θα άφτιναν πώο τους το κακό παρελόν και θα άλλαζαν τη χώρα εκ βάθρων. Και το μέλλον θα εξέφραζε η μεγαλύτερη πηγετική

φυσιογνωμία του νεότερου Ελληνισμού, με την οποία η οικογένειά της διατηρούσε στενούς δεσμούς: ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Είναι γνωστοί – και έχουν μελετηθεί επιστημένως εδώ και χρόνια – οι δεσμοί της οικογένειας της Γιννελόπης Δέλτα (των Μπενάκηδων) με τον Βενιζέλο. Ωστόσο, ο προσωπικός της διχασμός και το μεγάλο της δράμα ήταν πολύ ενώ η οικογένειά της και τα πρώσωπα του κοινωνικού της περιγραφού υπήρχαν φανατικοί φιλελεύθεροι και βενιζελικοί, ο μεγάλος έρωτας της ζωής της ήταν ένας ορκισμένος αντιβενιζελικός, εθνικιστής και βασιλέρων, ο Ιων Δραγούμης, ο διλοφονία του οποίου από βενιζελικούς το 1920 τη σφράγισε ψυχολογικά και συναισθηματικά ως το τέλος της ζωής της το 1941, όταν αιτοκόπως παρήντας διπλόπτρο πηνιάρια στην ημέρα που τα ναζιστικά στρατεύματα έμπαιναν στην Αθήνα.

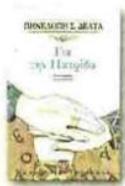
Θεμελιώνει την παιδική λογοτεχνία

Οι εκδόσεις Ψυχογής εδώ και δύο χρόνια εκδίδουν συστηματικά τα παιδικά βιβλία της Γιννελόπης Δέλτα. Τα συνοδεύονταν ένας γενικός πρόλογος και μια σύντομη ανάλυση του κάθε μυθιστορήματος από την καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας στο Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεοφαλονίκης Μένη Καντασούλη. Ως σήμερα έχουν ειδοπεδεί εξ από αυτά: τα *Παραμύθια χωρίς Όνομα*, *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου*, *Για την πατρίδα*, *Στα μυστικά του βάλτου*, *Τρελαντών* και *Μάγκας*. Υποθέτω ότι η σειρά θα συμπληρωθεί και με άλλα δύο: τη *Ζωή του Χριστού* και τα *Παραμύθια και άλλα*.

Στον γενικό πρόλογο που τα συνοδεύει η Μένη Καντασούλη γράφει πολύ σωστά ότι τη Γιννελόπη Δέλτα «θεμελιώνει την ελληνική παιδική λογοτεχνία». Νομίζω όμως ότι η συμβολή της δεν περιορίζεται σε αυτό. Δεν ξέρω αν είναι η Σέλμια Λάγκερλεφ ή ο Τσαρλς Ντίκενς της Ελλάδας, όπως έχει ειπωθεί. Μπορεί να είναι εν μέρει και το ένα και το άλλο. Για εμένα *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου* είναι το πρώτο ολοκληρωμένο ιστορικό μυθιστόρημα στη χώρα μας, οδιό να περιληφθεί στα καλύτερα του είδους που κυκλοφορούν παιγκοσμίως. Είναι βέβαιο ότι τα παιδιά και οι έφηβοι θα έξακολουθήσουν να τη διαβάζουν με το ίδιο πάθος που τη διάβαζαν και οι παλαιότερες γενεί. Θα έλεγα πως το ίδιο θα πρέπει να κάνουν και οι μεγαλύτεροι, κατ' εξοχήν σήμερα, μαζί με τα κείμενά της για εντύπους, τις επιστολές και τις πηγερολογικές της καταγραφές που περιέχουν μερικές από τις ωραιότερες σελίδες της πεζογραφίας μας.

**ΠΙΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Για την Πατρίδα**

Εκδόσεις Ψυχογής,
2018, σελ. 186,
τιμή 8,80 ευρώ

**ΠΙΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Στα μυστικά του βάλτου**

Εκδόσεις Ψυχογής,
2017, σελ. 682, τιμή
13,30 ευρώ

**ΠΙΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ
Μάγκας**

Εκδόσεις Ψυχογής,
2017, σελ. 378,
τιμή 9,90 ευρώ

